

LAGUTSKOTTETS UTLÅTANDE 19/2006 rd

Statsrådets skrivelse om ett förslag till rådets förordning (ändring av den s.k. Bryssel IIa -förordningen)

Till stora utskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagens talman sände den 29 september 2006 statsrådets skrivelse om ett förslag till rådets förordning (ändring av den s.k. Bryssel IIa-förordningen) (U 53/2006 rd) till stora utskottet för behandling och bestämde samtidigt att lagutskottet ska ge utlåtande i ärendet till stora utskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- lagstiftningsråd Markku Helin, justitieministeriet.

Samband med andra handlingar

Utskottet har tidigare uttalat sig i ärendet om subsidiaritet och (LaUP 57/2006 rd, 5 §)

SKRIVELSEN

Förslag till rådets förordning

Europeiska gemenskapernas kommission lämnade den 17 juli 2006 ett förslag till förordning om ändring av förordning nr 2201/2003, Bryssel IIa-förordningen, om domstols behörighet och införande av bestämmelser om tillämplig lag i äktenskapsmål. Genom förslaget eftersträvas en större rättssäkerhet och förutsägbarhet samt en ökning av parternas viljeautonomi i äktenskapsmål.

Kommissionen föreslår en ny artikel 3a i Bryssel IIa -förordningen. Den ska ge makarna en möjlighet att komma överens om att domstolen eller domstolarna i en medlemsstat ska ha behörighet i ett mål mellan dem om äktenskapsskillnad eller hemskillnad. Förutsättningen är att makarna har en sådan nära anknytning till den medlemsstat som avses i förordningen.

Dessutom föreslås ändringar i artikel 7 som gäller situationer där ingen medlemsstats domstol är behörig enligt artiklarna 3—5. Enligt förslaget ska medlemsstaternas egen lagstiftning inte vara tillämplig, utan i artikeln föreskrivs under vilka förutsättningar en medlemsstat i ett sådant fall är behörig. En förutsättning för behörighet ska vara att makarna tidigare haft sin gemensamma hemvist inom medlemsstatens territorium under minst tre år eller att en av makarna är medborgare i medlemsstaten.

Till förordningen fogas ett nytt IIa kap. som innehåller bestämmelser om tillämplig lag i mål om äktenskapsskillnad och hemskillnad. Enligt artikel 20a i förslaget ska makarna i särskilda situationer ha en möjlighet att komma överens om den lag som skall tillämpas på äktenskapsskillnad och hemskillnad. Artikel 20b i förslaget innehåller bestämmelser om vilken lag som ska

tillämpas om makarna inte slutit ett avtal om tillämplig lag. I detta fall ska lagen i det land där makarna har sin gemensamma hemvist tillämpas i första hand.

Regeringens ståndpunkt

Enligt regeringen håller sig förslaget inom ramar för den subsidiaritetsprincip och proportionalitetsprincip som föreskrivs i artikel 5 i Fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen.

Regeringen stöder förslaget att makarna erbjuds en möjlighet att komma överens om i vilken medlemsstats domstol ett äktenskapsskillnadsärendet behandlas. Genom att komma överens om saken kan makarna förbättra möjligheterna att förutse följderna av en eventuell äktenskapsskillnad och stävja en kapplöpning till domstolen. Ett avtal om domstols behörighet kan vara ett användbart förfarande också då de behörighetsgrunder som uppräknas i förordningen kan leda till att ärendet behandlas i en domstol där parterna har svårt att sköta detsamma.

Regeringen godkänner att i förordningen intas bestämmelser om behörigheten också i de fall

då äktenskapet på grund av makens hemvist eller medborgarskap i samma medlemsstat inte har anknytning till någon medlemsstat. Anknytningen till den inre marknaden är visserligen svag i samband med en sådan reglering. Förslaget utvecklar dock gemenskapens lagstiftning genom att tillnärma medlemsstaternas behörighetsbestämmelser i dessa situationer. Detta innebär en förbättring i förhållande till den nuvarande situationen där behörighetsgrunderna vilar på var och en medlemsstats nationella lag. Ett beslut om äktenskapsskillnad ska likväl erkännas utan att det finns möjlighet att ens hänvisa till att den tillämpade behörighetsgrunden inte är förenlig med grunderna för rättsordningen i den aktuella staten.

Regeringen ifrågasätter behovet och nyttan av de föreslagna bestämmelserna om lagval. Ifall förhandlingarna leder till att bestämmelserna om lagval tas med, bör man försöka se till att parterna har möjlighet att välja den lag som tillämpas på en äktenskapsskillnad och en hemskillnad och att domstolslandets lag bevaras som ett alternativ för valet.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Rättslig behörighet

Utskottet har ingenting att anmärka mot regeringens ståndpunkt i fråga om bestämmelserna om rättslig behörighet.

Tvingande bestämmelser om tillämplig lag

Lagutskottet har i november 2005 lämnat ett utlåtande om statsrådets utredning med anledning av kommissionens grönbok om tillämplig lag och behörig domstol i mål om äktenskapsskillnad (LaUU 22/2005 rd). I sitt utlåtande konstaterade utskottet att det varierar stort i lagstiftningen om äktenskapsskillnad mellan modeller som utgår från skuldprincipen och den nordiska skilsmässomodellen. Lagutskottet såg ingen an-

ledning att ge sig in på en harmonisering av lagvalsreglerna i äktenskapsmål som bara skulle väcka starka passioner.

Regeringen har också i sin skrivelse ifrågasatt behovet och nyttan av de föreslagna bestämmelserna om lagval. Regeringen har emellertid inte tagit ställning i frågan. Regeringens ståndpunkt ser ut att godta att bestämmelser om möjligheten att välja den lag som tillämpas intas i förordningen.

I enlighet med det tidigare utlåtandet anser lagutskottet fortfarande att det inte behövs tvingande bestämmelser om tillämplig lag på unionsnivå. Enligt gällande lag tillämpar en domstol alltid Finlands lag i äktenskapsskillnadsmål. Bestämmelserna om äktenskapsskillnad i Finlands lag bygger på tanken att man inte kan hålla i

kraft ett äktenskap gentemot den andra partens vilja. De föreslagna bestämmelserna om lagval skulle leda till att finländska domstolar blir tvungna att undersöka grunden för äktenskapsskillnad, om det råder bestående söndring mellan makarna eller andra motsvarande omständigheter om de ska tillämpa lagstiftningen i en stat där dessa omständigheter fortfarande har betydelse när äktenskapsskillnad beviljas. Utskottet anser att en återgång till sådan prövning i rättgångar inte är motiverad ens i sådana fall som har internationella beröringspunkter.

Enligt en utredning till utskottet är det vanligt att en person med finländsk bakgrund återvänder till Finland när äktenskapet knakar i fogarna. Om det aktuella förslaget godkänns kan han eller hon inte längre beviljas äktenskapsskillnad enligt finländsk lag utan den finländska domstolen ska tillämpa lagen i en främmande stat, där villkoren för äktenskapsskillnad kan vara mycket strängare. Enligt utskottet strider en ändring i gällande lagstiftning mot de förväntningar de finländare som ingår internationella äktenskap kan antas ha.

Av orsakerna ovan understöder lagutskottet inte förslaget om att tvingande bestämmelser om lagval ska ingå i förordningen.

Avtal om tillämplig lag

Utskottet anser att förslaget till förordning kan godkännas till den del den ger makarna en möjlighet att komma överens om tillämplig lag i ett mål mellan dem om äktenskapsskillnad eller hemskillnad. Avtal om tillämplig lag ger makar som till exempel på grund av sitt arbete flyttar utomlands en möjlighet att på förhand få uppgift om vilket lands lagstiftning som tillämpas vid eventuell äktenskapsskillnad. Utskottet omfattar regeringens ståndpunkt att ifall bestämmel-

serna om avtal om tillämplig lag tas med, ska man eftersträva att domstolslandets lag bevaras som ett alternativ för valet.

Även i det fall att bestämmelserna om lagval endast gäller avtal om tillämplig lag behövs det enligt utskottet en sk. *ordre public* -klausul, det vill säga en möjlighet att vägra tillämpningen av en främmande stats lag, om en sådan tillämpning skulle vara oförenlig med grunderna för rättsordningen i domstolslandet. Klausulen behövs därför att, enligt en utredning till utskottet, är äktenskapsskillnad inte alls möjlig i ett medlemsland och i en del andra är det mycket svårt att få äktenskapsskillnad. Dessutom bör man beakta att makarna enligt förslaget också kan komma överens om att någon annan än en medlemsstats lag ska tillämpas. Makarna kan således i avtalet hänvisa till lagstiftningen i en stat som har en rättskultur som kraftigt skiljer sig från den vi har i Finland.

Utlåtande

Lagutskottet anför

att utskottet instämmer i regeringens ståndpunkt vad beträffar förslagen till bestämmelser om rättslig behörighet,

att utskottet understöder förslaget att sådana bestämmelser intas i förordningen som gäller makarnas möjlighet att välja vilken lag som tillämpas vid äktenskapsskillnad och hemskillnad och

att utskottet i motsats till regeringen inte förordar en harmonisering av de föreslagna bestämmelserna om tillämplig lag vid äktenskapsskillnad och hemskillnad.

LaUU 19/2006 rd — U 53/2006 rd

Helsingfors den 9 november 2006

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Tuija Brax /gröna
medl. Esko Ahonen /cent
Leena Harkimo /saml
Lasse Hautala /cent
Tatja Karvonen /cent
Petri Neittaanmäki /cent
Lyly Rajala /saml

Jukka Roos /sd (delvis)
Tero Rönni /sd
Petri Salo /saml
Pertti Salovaara /cent
Minna Sirnö /vänst
Juhani Sjöblom /saml
Timo Soini /saf.

Sekreterare var

utskottsråd Tuomo Antila.